

NÉPSZABADSÁG

7

KÖNYVSZEMLE

írta: *Bato Imre*

FRANZ KAFKA

naplójából és leveleiből készített válogatást Györffy Miklós *Naplók, levelek* címen; a naplórészleteket is ő fordította, míg a leveleket Antal László, **Eörsi István** és Tandori Dezső. Györffy állította össze a kötet körültekintő jegyzeteit, s megírta a

kötet szükséges utószavát. Az *Európa Könyvkiadó* nem sajnálta a jó papírt, de a szerkesztő sem élt vissza a kiadó bizalmával: igazán arányosan válogatott. Az időrendet nem zsúfolta, de nem is egyelte ritkásra; egyik tőtől a másikig nem felejtjük el, hogy milyen növény során járunk. A naplók és levelek időrendi sorjázása az életrajzi egység benyomását teszi az olvasóra. Így lesz ez a könyv a Kafka-művek olvasásának segédkönyve. S már azért is az lehet, mert a naplókban olykor-olykor félig elkészült novellákat találhatunk, s ezek nyilvánvalóvá teszik, hogy a Kafka-elbeszélések tere és ideje az én bensőségét fordítja külső tárgyi kapcsolatokra, vagyis semmi sem fantasztikus, csak metaforikus. A naplók és a levelek annyiban különböznek az elbeszélésektől, hogy nincsenek eloldva a személyiségtől, sőt éppen ennek a személyiségnek az intimitásai. Csakhogy már ezek az intimitások is megkülönböztetnek.

„Mindenem, amim csak van — írja Kafka —, ellenem irányul, ami pedig ellenem irányul, az nem az enyém.” Ha pedig semmi nem az övé, ha a közeg idegen, akkor hol van az intimitás? Magával sem rendelkezik, maga is a tárgyak — idegen dolgok — egyike. Minden érzéklet a helyzetre van utalva, magát a különböző helyzetekben fantomként érzékeli. S ez a fantom szökik minduntalan levelező partnere és ön maga közé. Evvel beszélget — teszem — így: „Te akarsz saját háztartást alapítani? Miféle erővel akarod ellátni? Hiszen annyi gyereket akarsz továbbá, amennyi megadatik neked, elvégre azért házasodsz meg, hogy jobb légy, mint amilyen vagy, és irtózol a házasságban

minden gyermekkorlátozástól. De nem vagy paraszt, akinek a gyermekeit eltartja a föld, és hiába szállsz alá a legmélyebbre, kereskedőt sem találsz magadban... csak a hivatalnokot... aki amellet túl-

feszítettidegzetű, mélyen bele van merülve az irodalom ingoványába, gyöngé tüdejű, s fáradtan kerülgeti a kevéske hivatali irnivalóját.” Ez a valóság, közte a tüdőbaj, amelyről azt gyanítja Kafka, hogy az is fantom, mert „lelkileg vagyok beteg — írja —, a tüdőbetegség csak annyit jelent, hogy a lelki betegségem kicsapott a medréből”.

Kafkának szüksége van a partnerre, a nőre is, de inkább csak levelezni szeret vele, csakhogy a levelezés is fantomot szül. Annyi levélváltás szükségképpen kötelezi valamire; ha nővel levelezett, akkor eljegyzésre, de ez megint az a fantom, amelytől annyira fél. Fél utazni is. Mennyit készülődik egy-egy út előtt, s végül csak a harmadikra tudja elszánni magát. Fantom neki az idő is, nem akar beszélni a jövőről, csak a jelenről, s attól is fél, ami elmúlt. Valahány hely, annyi Kafka. Mint Milénának írja: „Ezt azért fontos tudnod, mert ha találkozoznánk, ismét jelentkezik majd a bécsi, sőt a gmündi ember is, mintha mi sem történt volna, miközben odalent a valóságos, akit senki sem ismer, még ön maga sem, és aki még kevésbé létezik, mint a többiek...” Az elbeszélő Kafka: roppant intellektuális erőfeszítés; amit önmagában tapasztal, azt általánosítja, mert hiszen nem arról van-e szó, amit József Attila később így fogalmazott meg: „sebed a világ”?

Egy kiváló regényíró műve Iránból, fordította néhai *Baranyi Angéla*, *Szádek Csúbaknak* hívják. *Márkus*

Kinga utószavából írói potréjával is megismerkedhetik a magyar olvasó. De a regény helytáll a szerzőért. Csúbak valóban kitűnő elbeszélő. Ebben kezére játszik anyaga is.